

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ У ШКІЛЬНІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ ОСВІТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ

А Обґрунтовано психолого-педагогічні аспекти компетентісного підходу у шкільній економічній освіті у процесі становлення особистості старшокласників, їхньої самореалізації та професійному самоствердженні. Дано характеристику взаємозв'язку ключових компетентностей і трансверсальної компетентності, що забезпечує «трансфер навчання». Розкрито поняття «підприємницька компетентність» та її формування з метою підготовки старшокласників до професійної діяльності в економічній галузі; визначено роль курсів за вибором у навчанні економіки та проаналізовано результати їхнього впровадження у старшій школі.

Ключові слова: економічна освіта; компетентності; курси за вибором економічного спрямування; особистість; трансверсальна компетентність

Постановка проблеми: На нинішньому етапі розвитку суспільства одним із найважливіших пріоритетів є шкільна економічна освіта як важливий чинник становлення особистості учня в трансформуючому соціумі. Актуальним завданням сучасної школи в Україні стало формування компетентних старшокласників, випускників закладів загальної середньої освіти, які здатні не тільки набувати знання, вміння, але й самостійно критично оцінювати їх, аналізувати та робити висновки і застосовувати на практиці креативно вирішувати проблеми, що постають у процесі трансформації суспільства, економіки як у локальних, так і в глобальних масштабах.

Щодо розвитку економічної освіти в Новій українській школі важливим вектором є зміна пріоритетів, що спрямовуються від виключно знанневого на практичний, та на оволодіння школярами інноваційними методами практичної діяльності, а також вільне застосування набутої інформатії на практиці.

Таким чином, саме компетентісний підхід у шкільній економічній освіті дає можливість підготувати учня до професійної діяльності в галузі економіки, підприємництва до особистісної самореалізації. Реалізації компетентісного підходу в навчанні економіки сприяє розроблення інноваційних підручників, курсів за вибором (елективних курсів), спецкурсів економічного спрямування.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Проблеми економічної та географічної освіти на компетентісних засадах навчання досліджували Ю. Бицюра, Н. Бес-

кова, Т. Гільберг, Т. Назаренко, О. Надтока, І. Радіонова, О. Топузов та ін. У їхніх роботах науково обґрунтовано роль змісту навчання, зокрема, значення підручника у формуванні сучасних економічних знань, умінь та формуванні здатності особистості застосовувати на практиці набуті теоретичні знання.

Теоретичні загальні положення проблеми реалізації компетентісного підходу в освіті обґрунтовано в дослідженнях Н. Бібік, Л. Ващенко, О. Бондаревської, Т. Добудько, І. Зимньої, О. Локшиної, А. Маркова, О. Овчарук, О. Пометун, О. Савченко, М. Скаткіна, О. Сухомлинської, С. Трубачової [17, с. 53-58], А. Хуторського [18]. Проблеми методики формування окремих предметних компетентностей учнів досліджували Л. Величко, Н. Голуб, О. Кучер, Т. Назаренко, О. Надтока, І. Родигіна, С. Шишов.

О. Ануфрієва економічну компетентність визначає як «сукупність економічних знань, практичних умінь, досвіду, економічної культури та мислення, присутність стійкої потреби та інтересу до професійної компетентності» [4, с. 87].

Структуру економічної компетентності досліджували Г. Ковтун та О. Мартиненко [8], В. Ісакова [5, с. 33].

Отже, проблемі формування економічної компетентності школярів присвячено досить багато досліджень, але дана проблема потребує подальшого вивчення, зокрема, в процесі навчання старшокласників.

Мета статті – активізувати й окреслити необхідність формування підприємницької компетентності у старшокласників; розглянути актуальні психолого-педа-

гогічні аспекти компетентнісного підходу в економічній освіті, здійснити аналіз ключових і трансверсальних компетентностей, окреслити роль курсів за вибором економічного спрямування.

Викладення основного матеріалу. На сучасному етапі розвитку суспільства виникли нові процеси в економіці, соціології, духовному житті, що тісно пов'язані із зовсім новим розумінням сутності й ролі людини в сучасному соціумі, а також зі зростанням ролі особистості в трансформуючому суспільному середовищі. Економічна освіта нині відіграє особливу роль у глобальних економічних процесах і в розбудові суспільства, а також у процесі адаптації молоді на фоні нестандартних викликів сучасності як в Україні, так і в Європі. Тому особливою метою економічної освіти є формування умов для підготовки майбутніх фахівців сучасного типу – конкурентоспроможних, які можуть і вміють при вирішенні сучасних проблем мислити стратегічно та водночас ситуативно – прагматично, здатних стабільно забезпечувати економічну та соціальну ефективність діяльності різних підприємств у всіх галузях. Це потребує підготовки та розроблення інноваційних, нестандартних і креативних педагогічних методик, методів, засобів і практики навчання [10; 15].

Роль шкільної економічної освіти у становленні особистості старшокласників та їхньої адаптації в соціумі – досить актуальна проблема сучасності. Актуальність обумовлена викликами часу, стрімкими трансформаційними змінами в суспільстві, економіці, отже, необхідністю підготовки особистості старшокласників до самореалізації в самостійному житті та професійній діяльності.

Економічна освіта – це формування системних економічних знань, умінь в учнів гімназії та ліцею, формування здатності оперувати цими знаннями та застосовувати їх, а також формування в особистості учня важливих якостей, необхідних для ефективного виконання економічних завдань упродовж навчання та в подальшій самореалізації [6].

Для економічної освіти в старшокласників необхідно розвивати економічне мислення. В учнів мають формуватись елементи економічної культури. Така культура втілює результат діяльності особистості в економічному середовищі [16].

Важливим аспектом економічної освіти є формування підприємницької компетентності в учнів поряд із такими компетентностями: вміння вчитися, спілкуватися державною, рідною та іноземними мовами, математична і базові компетентності в галузі природознавства і техніки, інформаційно-комунікаційна, соціальна, громадська, загальнокультурна, здоров'язбережувальна, які у своїй сукупності складають комплекс ключових компетентностей особистості.

У Європейській довідковій системі (Key Competences for Lifelong Learning. A European Reference Framework) підприєм-

ницька компетентність трактується як здатність особистості втілювати ідеї у сферу економічного життя, як інтегрована якість, що базується на креативності, творчості, інноваційності, здатності до ризику, а також спроможності планувати та організовувати підприємницьку діяльність [13].

Підприємницьку компетентність пов'язують із спроможністю володіти засобами, що дають особистості можливість ефективно організувати особисту та колективну підприємницьку діяльність.

Наявність підприємницької компетентності дає змогу особистості учня знаходити та застосовувати оптимальне поєднання ресурсів у процесі виробництва, створювати і впроваджувати інновації в економічне життя суспільства. Успіх підприємницької діяльності пов'язаний із самоорганізованістю, діловими та особистісними якостями особистості. Важливим є додержання послідовності етапів формування підприємницької компетентності, що відбувається впродовж кількох етапів: I етап (мотивація) – усвідомлення учнем цілей, змісту підприємницької діяльності; II (актуалізація) – окреслення необхідного досвіду діяльності учнів в економічній сфері; III (опанування) – теоретичний і практичний навчально-інформаційний блок із питань підприємницької діяльності; IV (самоаналіз) – аналіз отриманих результатів [13].

Сучасні складні економічні процеси потребують від особистості учня для адаптації у нинішньому соціумі перш за все формування й активізації критичного мислення. Критичне мислення – це здатність особистості учня усвідомлювати власну, особисту позицію з того чи іншого питання та приводу, зокрема, на уроках економіки [12].

Економічна освіта передбачає також розвиток емоційного інтелекту, який відіграє значну роль у формуванні конкурентоспроможності учня у майбутньому самостійному житті. Д. Люсін визначає емоційний інтелект як «здібність до розуміння своїх і чужих емоцій та управління ними» і класифікує його як когнітивну здібність [9, с. 85].

А також емоційний інтелект (англ. emotional intelligence) І. Андрєєва, Дж. Майєр, П. Саловей розглядають як «сукупність ментальних здібностей» особистості, що беруть участь в усвідомленні та розумінні власних емоцій і емоцій оточуючих. Особистості з високим рівнем емоційного інтелекту добре розуміють свої емоції і почуття інших людей [9, с. 86]. Ці особистості можуть ефективно керувати своєю емоційною сферою, і тому в колективі, суспільстві їхня поведінка адаптивніша, і вони легше досягають своїх цілей у взаємодії з оточуючими, зокрема, у підприємницькій діяльності.

Економічна освіта, здатність до інновацій у діяльності особистості й соціальному житті в європейському світогляді нині визначаються головними складниками національного багатства та основним ресурсом соціально-економічного розвитку країни. Виходячи з узагальнення

сучасного досвіду розвинутих країн, можна підтвердити, що економічна освіта допомагає учням, а потім молодим людям забезпечити виконання ними основних громадських функцій.

Економічна освіта – це комплекс соціально-економічних знань, умінь, навичок для забезпечення розвитку економічної культури і свідомості як особистості, так і суспільства. Основою є розуміння того, що розвиток економічної сфери суспільства значною мірою зумовлений характером життєдіяльності людини, її світоглядом, соціально відповідальною поведінкою [16, с. 20–25]. Отже, завданням економічної освіти є формування і створення ефективних умов для самореалізації особистості учня, зокрема, гімназії і ліцею, як економічно активного члена суспільства, який здатен умотивовано й свідомо долучатися до економічного життя країни.

Економічна освіта покликана створити умови для підготовки фахівця інноваційного типу, який володіє трансверсальними компетентностями, що здатні забезпечити особистості трансверсальність – нову історичну форму універсальності в межах глобального суспільства [11].

Трансверсальні компетентності забезпечують «трансфер навчання», тобто перенос набутих знань, навичок і мета-когнітивних здібностей особистості на вирішення ситуацій реального життя. Формування трансверсальних компетентностей також сприяє розвитку предметних компетентностей та орієнтує учнів на навчання протягом життя [3; 11].

Відповідно до доповіді ЮНЕСКО визначені трансверсальні компетентності в таких сферах: критичне й інноваційне мислення, інтер-персональні навички, інтра-персональні навички, глобальне громадянство [3; 11].

Одним із шляхів формування цілісної системи трансверсальних компетентностей є запровадження педагогічних технологій, які спрямовані як на вдосконалення існуючих методик і скорочення часу на набуття компетентностей, так і на надання психологічної підтримки учнями та розвиток їхньої рефлексії в процесі навчання [11].

Освітня програма DeSeCo визначає чотири аналітичних аспекти ключових компетенцій, які є: мультифункціональними; трансверсальними для соціальних областей; відносяться до вищого порядку ментальної складності, який передбачає, активний, критично-рефлексивний і відповідальний підхід до життя; багатовимірними, інкорпорованими ноу-хау, аналітичними, креативними та комунікаційними навичками [3].

Європейська система ключових компетенцій для неперервного навчання визначає конкретні ключові компетенції, кожна з них має коротке визначення свого обсягу, і всі вони припускають критичне мислення, креативність, ініціативу, вміння вирішувати проблеми, оцінювати ризики, приймати рішення, комунікацію і конструктивне управління почуттями. Останні компетенції також відомі як «трансверсальні» [3; 11].

Система ключових компетенцій і трансверсальних навичок наголошує на необхідності комплексної, зорієнтованої на співпрацю і трансдисциплінарне навчання.

Трансфер навчання, як уже було сказано, передбачає застосування знань, навичок і мета-когнітивних можливостей до ситуацій реального життя і тому не є простим процесом. Однак передова практика вказує на те, що міждисциплінарні задачі, які здійснюються в інтердисциплінарних і трансдисциплінарних рамках, можуть бути механізмом розвитку трансферабельної компетенції та трансверсальних навичок.

На основі дослідження досвіду формування трансверсальних компетенцій у Греції була здійснена класифікація компетенцій відповідно до цілей навчання [3]. Для всіх предметів були визначені три типи цілей: 1 – когнітивні (розвиток когнітивних здібностей, необхідних для оброблення інформації); 2 – афективні (емоційний розвиток учнів); 3 – психо-кінетичні (розвиток практичних навичок: проведення експериментів, користування інформаційними технологіями, адаптивність, легке та ефективно переключення на виконання нових видів діяльності – трансферабельність).

На окрему увагу заслуговує визначення «поглибленого навчання» як процесу, за допомогою якого індивід стає здатним засвоїти те, що було вивчено в одній предметній області, й застосувати це до нової предметної області чи ситуації (тобто здійснити трансфер). За допомогою поглибленого навчання людина стає експертом у певній галузі знань і діяльності [3].

«Трансверсальні компетенції» іноді відносять до «навичок XXI століття». Формування із учня сучасного фахівця в галузі економіки, підприємництва дійсно потребує формування трансверсальних компетентностей.

Особливу роль відіграють курси за вибором як основний складник варіативного компонента змісту освіти. Курс за вибором як певне дидактичне новоутворення – це, по-перше, навчальний курс, що входить до складу профілю навчання; по-друге, створюється цей курс за рахунок варіативного (шкільного і регіонального) освітнього компонента; по-третє, учні вибирають цей курс відповідно до особистих інтересів [1; 2]. Далі логічно впливає, що курс за вибором доповнює навчальний предмет і є складником допрофільної підготовки і профільного навчання у закладах загальної середньої освіти [7, с. 94; 14, с. 11-13].

Нами було досліджено ефективність упровадження курсу за вибором «Основи управління виробничим колективом». Результати показали, що процес вивчення курсу сприяв підвищенню мотивації навчання економіки, орієнтації і вибору професій, формуванню підприємницької та інших необхідних компетентностей.

Для організації ефективного процесу формування як ключових, так і трансверсальних компетентностей, зокрема, в економічній освіті, важливо розробляти і впро-

ваджувати курси за вибором (елективні) економічного спрямування, спецкурси для школярів у всіх класах з урахуванням їхніх потреб, інтересів, схильностей і професійної спрямованості [7]. Це можуть бути курси, пов'язані з формуванням фінансової грамотності, вивченням основ управління виробничим колективом, підготовкою до підприємницької діяльності тощо.

Висновки. Отже, шкільна економічна освіта потребує інноваційних змін, які й відбуваються на даному етапі. Ці процеси обумовлені необхідністю формування і підготовки в галузі економіки фахівця нового типу, який відповідно до викликів часу володіє трансверсальними компетентностями, що здатні забезпечити особистості старшокласника трансверсальність, яка є за вимогами сучасних економічних процесів новою формою універсальності.

Як показує аналіз практики в економіці та інших галузях, міждисциплінарні задачі стають механізмом трансферабельної компетенції та трансверсальних навичок, умінь, дуже необхідних для ефективної діяльності нової особистості та її адаптації в сучасному соціумі. Аналіз проведених уроків і результати спостережень за практичною діяльністю з економіки старшокласників показали, що поєднання психологічних і когнітивних аспектів у процесі навчання економіки забезпечують ефективність результатів їхньої професійної підготовки в галузі економіки.

Важливим аспектом шкільної економічної освіти є формування підприємницької компетентності у старшокласників, яка забезпечує їхню психологічну, інтелектуальну та соціальну готовність до самореалізації в економічній практичній сфері. Дослідження етапів формування підприємницької компетентності в учнів показали, що додержання їхньої послідовності та психологічна обґрунтованість забезпечують інтелектуальну і психологічну готовність до підприємницької діяльності.

Значну роль в реалізації таких процесів у шкільній економічній освіті відіграє розроблення і впровадження в освітній процес курсів за вибором (елективних), спецкурсів тощо. Дана проблема потребує **подальшого поглибленого вивчення**.

Список використаних джерел

1. Васько О. О. Дидактичні засади формування змісту і реалізації курсів за вибором у класах фізико-математичного профілю: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.09 / Ін-т педагогіки НАПН України. Київ, 2013. 324 с.
2. Васько О. О. Дидактичні засади формування змісту курсів за вибором у класах фізико-математичного профілю. *Педагогічні науки: зб. наук. праць / Херсон. держ. пед. ун-т*; [редкол.: Барбіна Є. С. та ін.]. Херсон, 2011. Вип. 57. С. 86–92.
3. Горбунова Л. Ключові компетенції у транснаціональному освітньому просторі: визначення та імплементація. *Філософія освіти=Philosophy of Education*. 2016. № 2 (19). С. 97–117.
4. Економічна компетентність в системі післядипломної педагогічної освіти: навч. посіб. / за ред. Г. А. Дмитренка. Київ: ЦППО, 2008. 125 с.
5. Ісакова, В. Компетентісно орієнтований підхід до підготовки майбутнього фахівця економіки. *Імідж сучасного педагога*. 2011. № 7. С. 32–35.
6. Каленюк І. С. Економіка освіти: навч. посіб. Київ, 2003. 40 с.
7. Кизенко В. І. Варіативний компонент змісту освіти в основній і старшій школі: теорія і практика: [монографія]. Київ: Слово, 2018. 405 с.

8. Ковтун Г. І., Мартиненко О. В. До питання формування економічної компетентності учнів. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2013. № 4. С. 135–144. URL http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2013_4_18. (дата звернення 30.10.2019). Назва з екрана.
9. Костюк А. В. Емоційний інтелект та шляхи його розвитку. *Науковий вісник Херсон. держ. ун-ту. Серія: Психологічні науки*. Херсон, 2014. Вип. 2, т. 1. С. 85–89.
10. Назаренко Т. Г. Навчальна програма та методичні рекомендації до викладання курсу за вибором «Географія економічних систем світу. Курси за вибором з географії. Зміст і методичні рекомендації / уклад. Т. Г. Назаренко. Харків, 2011. С. 44–49.
11. Петренко В. О., Безугла І. В. Формування трансверсальних компетентностей в умовах закладу вищої освіти. *Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія і практика*: тези конф. Херсон, 2018. URL: http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/19440/1/Petrenko_Bezugla%20тези%20ХНЕУ_березень_2018.pdf (дата звернення 30.10.2019). Назва з екрана.
12. Пометун Е. І., Сущенко І. М., Пилипчатина Л. Н., Баранов І. А. Критическое мышление для всех: самоучитель. Киев, 2012. 184 с.
13. Прищепка С. М. Сутність та зміст поняття «Підприємницька компетентність». *Молодий вчений*. 2016. № 5 (32). С. 367–370.
14. Таранік-Ткачук К. Авторські програми – шлях до успіху інноваційного навчального закладу. *Рідна школа*. 2016. № 10. С. 11–13.
15. Топузов О. М. Особливості впровадження профільного навчання географії в загальноосвітні навчальні заклади України. *Курси за вибором з географії. Зміст і методичні рекомендації / уклад. Т. Г. Назаренко. Харків, 2011. С. 4–7.*
16. Тордіна І., Євсєєв С. Економічна освіта й економічна культура суспільства: сутність та особливості. *Новий колегіум*. 2016. № 4. С. 20–25.
17. Трубачева С. Е. Умови реалізації компетентісного підходу в навчальному процесі. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О. В. Овчарук*. Київ, 2004. С. 53–58.
18. Хуторской А. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированного образования. *Народное образование*. 2003. № 2. С. 58–64.

References

1. Vasko, O. O. (2013). *Dydaktychni zasady formuvannya zmistu i realizatsii kursiv za vyborom u klasakh fizyko-matematichnoho profilu*. (Extended abstract of PhD diss.). In-t pedahohiky NAPN Ukrainy. Kyiv [in Ukrainian].
2. Vasko, O. O. (2011). *Dydaktychni zasady formuvannya zmistu kursiv za vyborom u klasakh fizyko-matematichnoho profilu*. In Ye. S. Barbina (Ed.), *Pedahohichni nauky: zb. nauk. prats*. Kherson. derzh. ped. un-t. (Is. 57, pp. 86-92). Kherson [in Ukrainian].
3. Horbunova, L. (2016). *Kliuchovi kompetentsii u transnatsionalnomu osvitnomu prostori: vyznachennia ta implementatsiia*. *Filosofia osvity=Philosophy of Education*, 2 (19), 97-117 [in Ukrainian].
4. Dmytrenko, H. A. (Ed.). (2008). *Ekonomichna kompetentnist v systemi pislidyplomnoi pedahohichnoi osvity: navch. posib*. Kyiv: TsPPO [in Ukrainian].
5. Isakova, V. (2011). *Kompetentnisno oriyentovanyi pidkhid do pidgotovky maibutnoho fakhivtsia ekonomiky*. *Imidzh suchasnogo pedahoha*, 7, 32-35 [in Ukrainian].
6. Kaleniuk, I. S. (2003). *Ekonomika osvity: navch. posib*. Kyiv [in Ukrainian].
7. Kyzenko, V. I. (2018). *Variatyvnyi komponent zmistu osvity v osnovnii i starshii shkoli: teoriia i praktyka*. Kyiv: Slovo [in Ukrainian].
8. Kovtun, H. I., & Martynenko, O. V. (2013). *Do pytannia formuvannya ekonomichnoi kompetentnosti uchniv*. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnologii*, 4, 135-144. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2013_4_18. [in Ukrainian].
9. Kostiuk, A. V. (2014). *Emotsiynnyi intelekt ta shliakhy yoho rozvytku*. In *Naukovyi visnyk Kherson. derzh. un-tu. Seriya: Psykholohichni nauky* (Is. 2, vol. 1, pp. 85-89). Kherson [in Ukrainian].
10. Nazarenko, T. H. (2011). *Navchalna prohrama ta metodychni rekomendatsii do vykladannia kursu za vyborom «Heohrafia ekonomichnykh system svitu*. In T. H. Nazarenko (Ed.), *Kursy za vyborom z heohrafii. Zmist i metodychni rekomendatsii* (pp. 44-49). Kharkiv [in Ukrainian].
11. Petrenko, V. O., & Bezuhla, I. V. (2018). *Formuvannya transversalnykh kompetentnosti v umovakh zakladu vyshchoi osvity*. In *Suchasni problemy upravlinnia pidpriemstvamy: teoriia i praktyka: tezy konf*. Kherson. Retrieved from http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/19440/1/Petrenko_Bezugla%20tezy%20KhNEU_berезень_2018.pdf [in Ukrainian].
12. Pometun, E. Y., Sushchenko, Y. M., Pylypchatyna, L. N., & Baranov, Y. A. (2012). *Krytycheskoe myshlenye dlia vsekh: samouchitel*. Kiev [in Russian].
13. Pryshchepa, S. M. (2016). *Sutnist ta zmist poniattia «Pidpriemnytska kompetentnist»*. *Molodyi vchenyi*, 5 (32), 367-370 [in Ukrainian].
14. Taranik-Tkachuk, K. (2016). *Avtorski prohramy – shliakh do uspihku innovatsiinoho navchalnoho zakladu*. *Ridna shkola*, 10, 11-13 [in Ukrainian].
15. Topuzov, O. M. (2011). *Osoblyvosti vprovadzhennia profilnoho navchannia heohrafii v zahalnoosvitni navchalni zaklady Ukrainy*. In T. H. Nazarenko

- (Comp.), *Kursy za vyborom z heohrafi. Zmist i metodychni rekomendatsii* (pp. 4-7). Kharkiv [in Ukrainian].
16. Tordina, I., & Yevsieiev, S. (2016). Ekonomichna osvita y ekonomichna kultura suspilstva: sutnist ta osoblyvosti. *Novyi kolehium*, 4, 20-25 [in Ukrainian].
17. Trubacheva, S. E. (2004). Umovy realizatsii kompetentnisnoho pidkhodu v navchalnomu protsesi. In O. V. Ovcharuk (Ed.), *Kompetentnisnyi pidkhid u suchasni osviti: svitovy dosvid ta ukraïnski perspektyvy* : biblioteka z osvithoi polityky (pp. 53-58). Kyiv [in Ukrainian].
18. Khutorskoi, A. (2003). Kliuchevye kompetentsy kak komponent lychnostno-oryentirovannoho obrazovaniya. *Narodnoe obrazovanie*, 2, 58-64 [in Russian].

Дата надходження до редакції
авторського оригіналу: 03.10.2019

Ковчин Наталия. Психолого-педагогические аспекты компетентного подхода в школьном экономическом образовании старшеклассников.

А *Обосновано психолого-педагогические аспекты компетентного подхода в школьном экономическом образовании в процессе становления личности старшеклассников, их самореализации и профессионального самоутверждения. Дана характеристика взаимосвязи ключевых компетентностей и трансверсальной компетентности, которая обеспечивает «трансфер обучения». Раскрыто понятие «предпринимательская компетентность» и её формирование с целью подготовки старшеклассников к профессиональной деятельности в экономической сфере; определена роль курсов за выбором в обучении экономике и проанализированы результаты их внедрения в старшей школе.*

Ключевые слова: экономическое образование; компетентности; курсы по выбору экономической направленности; личность; трансверсальная компетентность

Kovchyn Natalia. Psychological and Pedagogical Aspects of the Competent Approach in Senior School Economic Education.

S *This paper is about psychological and pedagogical aspects of the implementation of the competency-based approach in school of economic education in the process of the high school student's personality formation, their self-realization and professional self-affirmation. Author presents characteristic of the interrelation of key competencies and transversal competency, which provides a «transfer of training»; concept of «entrepreneurial competence» and its formation with the aim of preparing high school students for professional activities in the economic sphere; role of selecting courses in learning economics. Author analyses results of their implementation in high school.*

Key words: economic education; competence; selecting courses in economics; personality; transversal competence

Ковчин Наталия Андріївна, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу навчання географії та економіки Інституту педагогіки НАПН України

E-mail: nkovchin@gmail.com